

antage, at denne Skattelettelse, idetmindste ei paa eengang skal blive hævet, og derefter er det ogsaa, at man har indrettet sig i Kjøb og Salg og ved øvrige Dispositioner har taget Hensyn til; om der paa den Jord, hvorom man handlede, hvilede frit eller ufrit Hartkorn, det er medtaget i Beregningen; og i det Hele taget de, der besidde frit Hartkorn, have antaget, og jeg troer i Medfør af Lovgivningen, at deres Eiendomme havde en noget forøget Værdi, fremfor den Jord, hvorpaa der kun hvilede ufrit Hartkorn. Hvis man nu vilde hæve den hidtil bestaaende Forskjel uden Bederlag, da er det for mig det Samme, som om man vilde paalægge det frie Hartkorn en ny Skat, uden at lægge samme Skat paa det ufrie. Man vilde derved berøve det frie Hartkorn den forøgede Værdi, som man har antaget, og det vistnok med Grund, at det frie Hartkorn havde. Det er af dette mit Anførte en Folge, at jeg fra mit Standpunkt vel ingenlunde kan indrømme, at Staten, strengt taget, ikke skulde have Ret til, uden Godtgjørelse, at paalægge det frie Hartkorn den samme Skat som det ufrie, men jeg dog antager, at det vilde være utilraadeligt for Staten uden videre at paalægge saadan ny Skat, der, som bemærket, vilde blive paalagt det frie, uden tillige at blive paalagt det ufrie Hartkorn. Men det følger ogsaa deraf, at jeg, naar man spørger om Bederlagets Størrelse, ikke kan være af den Overbeviisning, at der er noget bestemt Retstray tilstede til at Bederlaget skal fastsættes efter den nu bestaaende Forskjel i Skattebylser mellem det frie og ufrie Hartkorn. Man skal træffe en Ordning af denne Sag, og, idet man skal ud over den Vanstælgighed, og man skal normere Bederlaget efter Noget, saa er det naturligt, at man holder sig til det nu Bestaaende. Men det er dog ganske vist, efter min Opfattelse af Sagen, at der, naar Bederlaget indrettes derefter, ikke er Tale om nogen egentlig Opoffrelse fra det privilegerede Hartkorns Besidderes Side, men at de tværtimod derved vinde Noget; thi de havde i Sandhed ikke noget Brev paa, og det er dog omtrent det, man, saa synes mig, har villet bevise, at den Forskjel, som der nu bestaaer, ikke skal blive ringere. Saavidt jeg kan skønne

af de Forhandlinger, der om den Sag ere førte, saa formaaer jeg heller ikke at indsee Andet, end at man i Almindelighed er gaaet ud fra den Forudsætning, at, naar det frie Hartkorns Besidderes Bederlag bliver normeret efter den nu bestaaende Difference, saa vilde de derved faae en Erstatning, hvorved de ikke alene kunne finde sig vederlagte for Forskjellen med Hensyn til Skattebyrden til Staten, men at de deri tillige tildeels vilde faae en Erstatning for Overtagelse af de communale Byrder. Holder jeg mig nu dertil, saa kommer jeg til et Punkt, med Hensyn til hvilket jeg finder, at det kunde være onskeligt, om der kunde træffes en noget fra Lovforslaget afvigende Bestemmelse. Besidderne af ufri Hovedgaardstaxt skulle nemlig efter Lovforslaget overtage Communalbyrderne uden noget Bederlag. Det kan vistnok heller ikke være anderledes; men jeg skønner, som jeg berørte, ikke andet, end at det frie Hartkorns Besiddere dog faae nogen Erstatning, ogsaa for Overtagelsen af de communale Byrder, og heri seer jeg en Forskjel, til Ulempe for de ufrie Hovedgaardstaxts-Besiddere. Dernæst med Hensyn til dem, der besidde fri Hovedgaardstaxt saa seer jeg heller ikke andet, end at der er en betydelig Forskjel mellem de frie Hartkorns-Besiddere, der have Gods, og dem, der intet Gods have. For dem, der intet Gods have, er virkelig Overtagelsen af de communale Byrder og Afgifter et ikke ubetydeligt Tillæg i Byrder; men for Godsbesidderne er Overtagelsen af de communale Byrder for deres Hovedgaarde ofte paa mange Steder ikke nogen særdeles stor Byrde, og dernæst: Hartkornets Egalisation medfører en anden Fordeel for Godsbesidderen, den nemlig, at han faaer fri Raadighed over sit Gods, og det er dog et Spørgsmaal, som man ikke kan afvise, nemlig: om de nuværende Godsbesiddere, naar der udkommer en Lov med det Formaal at befordre Fæstevæsenets Overgang til Selveiendom, da, ved den Betragtning, at de, naar de sælge deres Bøndergods, tabe Skattefriheden for deres Hovedgaarde, ville lade sig afholde fra at sælge deres Gods. Jeg finder altsaa med andre Ord: at de privilegerede Hartkorns-Besiddere skulde have et strengt Retstray paa Bederlag, kan jeg vel ikke